

7 липня 1954 року Ганна Совачева пішла у вічність. В її останні хвилини поруч не було нікого. Покійницю поховали на місцевому цвинтарі, а в середині 1980-х рештки праху українців з Абондана перепоховали у спільній могилі в Шалеті.

Доля архіву Г. Совачевої невідома. Можливо, він потрапив до США. Деякі листи та уривки зі спогадів актриси зберігаються у приватному архіві О. Зінкевича, який 1952 року допомагав Г. Совачевій переїхати до Абондана.

Увесь викладений у книзі матеріал О. Ротач детально коментує у вступній статті, особливо першу і другу частини видання. Третю частину – «Війна і визвольні змагання» – складають мемуарні записи актриси: «Моє подружжя», «Перші дні війни (1904 рік)», «Праця у шпиталі», «На фронті», «У заплілі», «Революція 1917 р.», «На Буковині», «На новому постойі», «У Києві», «Втеча на село», «У санітарній управі», «У відступі», «У відпустці», «У Кам'янці», «За нової влади», «У Тарнові» тощо. Це щиро викладений надзвичайний фактаж багатющих свідчень про достовірні події, сповнений бентежних переживань, непоправних утрат і ва-

гомих здобутків великої актриси. Він змушує і нас, читачів, переживати минуле, відкривати для себе хвилюючі шляхи долі наших співвітчизників. Приміром, у нотатці «У Тарнові» просто-таки вражає дивовижна винахідливість Ганни Совачевої, коли вона, будучи представницею англійської допомогової організації, вчасно знайшла можливість передати в Лігу Націй у Женеві зібрані обвинувачувальні матеріали про катування та смерть Ольги Басараб, що набуло тоді за кордоном великого розголосу.

Це унікальне ілюстроване видання, здійснене на високому естетичному рівні, з'явилося коштом шляхетної родини Ротачів. Воно буде цікаве для істориків театру, літератури, культури, для краєзнавців, філологів, а також для широкого кола читачів. Книга читається на одному подихові, даючи насолоду для душі й неозорий матеріал для розуму. Завдяки їй відкриваємо для себе велику патріотку України Ганну Совачеву та її достойне, національно-свідоме оточення, яке залишило помітний слід в історії не тільки українського театру, української культури, а й нелегкої долі багатостраждальної України.

Наталія Кривицька

«...НАВІЩО Я, ЛЮДИНА-ІНДИКАТОР, НІХТО НЕ ЗНАЄ, НАВІТЬ НЕБЕСА...»

**Рецензія на збірку: Стиркіна Ю. Віршовані невитримані вина : [поезії]
/ Юлія Стиркіна. – Полтава : АСМІ, 2018. – 523 с. : іл.**

Здається, у сучасному строкатому світі української літератури, яка переживає свою золоту чи срібну добу, чи друге відродження, існує така велика кількість талановитих авторів, що важко бути оригінальним, додати якийсь відтінок. Звісно, можна зі скептицизмом ставитися до спроб сказати нове слово, але кожний поет є неповторним і вносить свою унікальну нотку в цей величезний хор віршованих голосів. Авторка рецензованої збірки, безумовно, має свій власний, неповторний стиль, свій голос, який важко не впізнати навіть у хорі. І це не дивно, якщо ми розглянемо джерела її творчості. Народившись на Полтавщині в родині з українським та російським корінням, Юлія Стиркіна несе в собі культуру двох народів. Вона виховувалась і на баладах Тараса Шевченка, і на казках Олександра Пушкіна, поемах Михайла Лермонтова, зачитувалась Іваном Котляревським, Миколою Гоголем, Лесею Українкою. Її улюб-

лені поети – митці Срібної доби й Розстріляного Відродження» (Павло Тичина, Олена Теліга, Марина Цветаєва, Сергій Єсенін, Саша Чорний), українські й російські шістдесятники, зокрема барди (Ліна Костенко, Микола Вінграновський, Ірина Жиленко, Василь Стус, Андрій Вознесенський, Володимир Висоцький, Булат Окуджава, Вероніка Доліна), сучасники (Оксана Забужко, Костянтин Москалець, Юрій Іздрик), а також зарубіжні класики (Джордж Гордон Байрон, Редьярд Кіплінг, Роберт Луїс Стівенсон, Оскар Вайлд). Юлія вільно володіє літературними українською, російською та англійською мовами, тяжіє до класичної форми віршування, проте інколи дозволяє собі пограти із суржи́ком. Усе це надає глибокого літературного контексту й неповторного смаку її віршам.

Роками вправляючись у поезії, авторка серйозно починає займатися власною творчістю в другій половині життя – розміщує вірші в соцмережі Фейсбук,

доволі швидко завойовує прихильність великої аудиторії, отримує багато позитивних відгуків і потому друкує збірку. Життєвий досвід додає віршам глибини філософського осмислення своєї долі, долі країни. Мисткиню цікавлять різні теми: жінка і творчість, особисте й суспільне, природне й соціальне в людській свідомості, роль кохання в житті чоловіка та жінки, роль сильної особистості в історії, єдність людини та природи, швидкоплинність і сенс життя та багато-багато іншого:

...Навіщо я, людина-індикатор,
ніхто не знає, навіть небеса.
Я і сама того не хочу знати,
чому тремтить на камені сльоза...
То, певно, дощ, то літній дощ раптовий
по підвіконню зранку шурхотить,
і хтось мене запрошує до слова,
і поки можу, мушу говорити...

У віршах поетки трапляються й суржик та жаргонізми (*знайда, трясця, дідько*), і терміни (*акомпанемент, гештальт, Гідрометцентр*), й елементи високого стилю (*повіки вдячна, причинна, навісна*), й історизми (*ніала, ландо*). Будь-який ритмічний розмір, здається, легко підкорюється авторці, вона випробовує різні види римування. За характером її вірші теж дуже розмаїті: це й сюжетні балади («Се-

редньовічні варіації», «Балада про циганку», «Перо»), і своєрідні трактування історичних фактів і особистостей («Кассандра», «Діалог Марії Магдалини», «Діалог Медеї», «Цезарю»), і пейзажно-філософська лірика (численні «Етюди»), і любовна поезія («Лист» та ін.). Юлія полюбає писати монологи, діалоги, роздуми й почувається в цьому досить упевнено («Діалог з подругою»). Класичне римування подобається їй найбільше, але приклади модерної структури вірша також можна знайти у збірці – залежно від того, який саме настрій диктує вірш, бо саме його зміст визначає необхідну форму.

Лірична героїня авторки, за її власним визначенням, «міська мавка» – загадкове, інтуїтивне і гіперчутливе створіння, покликане жити у вільній природі, але волею долі змушене існувати в скляно-бетонних конструкціях і морально-етичних штампах суспільства. Цим образом поетка підкреслює, що в умовах соціуму душа людини набуває хибних абрисів, не розвивається повністю, не реалізує себе, нагадує дерево, що проростає крізь асфальт із жахливими викривленнями: «...з недопалків і скалок йде любов».

Любов для Юлії – один із механізмів, що вмикає природну поведінку людини, стимулює вихід особистості за межі умовності, й водночас обов'язковий складник творчості, спусковий гачок, енергія, що вивільняє вогонь митця назовні. Її лірична героїня відчайдушно шукає любові – саме для того, щоб потім у своїх творах щедро дарувати її оточенню («Сопілка», «Музична скринька»).

Авторка говорить просто, щоб бути зрозумілою – сусідці, подрузі, коханим, рідним, тобто сповна відчуває свого читача – віртуального чи реального. Тому, як у розмові із близьким знайомим, вона зумисне не добирає слова, використовуючи й оказіоналізми, і скорочені форми дієслів: *любить, кохатъ, матъ* замість *любити, кохати, мати* тощо. Одне з ноу-хау мисткині – віршовані роздуми, потік свідомості, заримований і ритмізований. Здається, поетка думає віршами, розбудовуючи внутрішні діалоги; сперечаючись із собою, доводить щось собі або умовному співбесідникові. Їй властива динаміка висловлень – вона сміливо утворює скорочені форми слів задля ефекту рухливості й динамізму поетичної мови, змінює, за потреби, рід іменника – замість *шал* уживає фемінітив *шала, уяв* замість *уява*. Вочевидь, мисткиню обмежує відсутність фемінітива іменника *Місяць*, і вона використовує, поруч із правильною формою (коли має на увазі чоловіка), росіянізм *Луна* (коли йдеться про особу жіночого роду). Помічаючи серед лірики полтавки зразки безперечно високого стилю, в окремих її віршах констатуємо ніби навмисне знижений тон («*Якщо жінка щось захоче, не кажи їй "ні"*»; «*Хіба жінка – то людина? То русалка, мавка – тьху!*»), що підштовхує до роздумів.

Система виразних засобів у поезії – різнобарвна й багатогранна. Авторка сміливо використовує інверсивні мовні звороти, властиві саме їй («я ще тобі, чи я вже ні», «мій вірш до тебе», «де то верх і де то низ»), полюбає метафори («серпанок марень», «сонця люстра», «сонце-пес», «килим лити», «дзвінок вірша», «уламки серця»), епітети («синій май», «кирпате сонце», «срібний дзвін»). Частки *то, те, та, ті*, типові для полтавського діалекту, густо зв'язують у її віршах усе з усім. Мисткиня також любить уособлення: «випробовує клавіші дощ», «сонце луциться», «сонце кидатся в хвили» тощо. За лексичною та стилістичною формою Юлія радше представник постмодернізму, але за суттю її поезія глибоко інтуїтивна, оскільки первинним джерелом вірша є підсвідома гра образів, яку й намагається передати авторка. Смайлики, що зустрічаються в її творах, теж є сучасним нововведенням і передають реалії медійного простору та м'яко підкреслюють настрій поетки.

Подколи ловиш себе на думці, чи добре ми чуємо сьогодні спів прекрасної літературної Полтави – історичної колиски цілої плеяди гучних літературних імен? Тим часом живуть і пишуть у нашому місті

Інна Дідик, Андрій Дзюба, Олександр Ковтун, Марія Бойко, Олег Мінгалов, Ігор Нікітін, Сергій Осока, Олександр Лук'яненко, Рената Кириченко, Оксана Рудич, Сергій Старих та багато інших самобутніх поетів, які у своїй творчості виразно втілюють місцевий колорит, особливості мови, ознаки менталітету. На наше глибоке переконання, що багатшим буде цей поетичний хор, то більш яскравою та різнобарвною стане художньо-стильова палітра, більш цілісною буде мапа літературної України. Саме тому можна висувати, що творчість Юлії не тільки має право на існування, але й варта друку, оскільки певною мірою представляє один зі зрізів Центральної України, а саме полтавського культурного суспільства та його інтелігенції середнього віку. А за умови рекламування й просування в Інтернеті та джерелах масової інформації цей творчий доробок може набути літературну аудиторію набагато ширшу, ніж користувачі Фейсбуку.

Любі читачі! Перед вами саме «віна» – віршований винний напій, який є живим, шумує, виграє. Це концентроване в словах життя. Отже, бажаю успіху цій збірці та її надзвичайно обдарованій авторці!

Галина Білик

ЗАПРОШЕННЯ ДО СЕРДЕЧНОЇ РОЗМОВИ

Рецензія на книгу: Горицвіт Т. Те, що можна написати тільки аквареллю : есе / Тетяна Горицвіт (Луньова). – К. : Зеленський В. Л., 2018. – 96 с. : іл.

Відома полтавська літераторка, член Національної спілки письменників України Тетяна Горицвіт (Луньова) знову порадувала чималу аудиторію своїх шанувальників друкованою новинкою. Цього разу з-під пера досвідченої авторки, котра має в набутку вже з десяток якісних різножанрових видань (книгу новел і акварелей «Рукописи не формуються» (2010); роман-перформатив «Знайти Лева» (2010); твори для дітей «Усі ми будемо королевами, або Казка про Маринку та Мишенятко» (2012), «Зайченятко У» (2014), «Казка про шишку, яка мріяла стати їжачком» (2016); книгу екологічної тематики «Еко-зум, або Пильнуймо важливі еко-деталі» (2017) та ін.), вийшла річ дещо особна, проте не менш вишукана, яскрава й по-своєму оригінальна, зокрема в проекції на місцевий генологічний контекст. «Те, що можна написати тільки аквареллю» – це збірка есе філософсько-культурологічного змісту, особливо значущого, ціннісного для художньої свідомості Тетяни

Горицвіт, осердя її творчої особистості, ідіостильової доміанти.

Узагалі жанр есе для письменниці не новий: за нашим спостереженням, він естетично визрів у її доробку наприкінці 2000-х років, поступово самоформлюючись і дедалі більше відмежовуючись від загалом примітних для літераторки малих епічних форм. Будучи талановитою людиною свого часу, відкриваючись йому у власних мистецьких пошуках, спрагло всотуючи нові тенденції й естетичні ідеї доби, Тетяна Горицвіт обирає есеїстику як актуальний формат вільного висловлювання-мовомислення, інструмент власної душевної самоорганізації й інтелектуально-чуттєвої комунікації з потенційним читачем. Важливо відмітити, що виразно окреслюється й джерельна база її есеїстики як певний етап життя – це враження від подорожей, від споглядання історичних пам'яток та мистецьких узірців у різних країнах світу, розмірковування стосовно способу життя, ак-